

Editör
Alpaslan DEMİR

DEDE KORKUT'UN İZİNDE

30 YIL

PROF. DR. ÜÇLER BULDUK'a armağan...

TÜRK TARİHİNE DAİR YAZILAR

ТҮРКІ ХАЛЫҚТАРЫ ТАРИХЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ЗЕРТТЕУЛЕР

TURKİY XALQLAR TARİXİGA DOİR İZLANIŞLAR

ТҮРК ТАРИХЫ БОЮНЧА ИЗИЛДӨӨЛӨР

TÜRK TARİHİNE DEĞİŞLİ YAZGILAR

TÜRK TARİHİNƏ DAİR YAZILAR

تورک تاریخینه دائر یازیلر

gece
kitaplığı

Yayın Koordinatörü • Yaşar HIZ
Genel Yayın Yönetmeni • Aydın ŞİMŞEK
Editör • Alparslan DEMİR
Kapak Tasarım • Esra YILDIZ
İç Tasarım • Aslı YILMAZ
Sosyal Medya • Mertcan KOÇALI

Birinci Basım • © Mart 2017 / ANKARA
ISBN • 978-605-180-653-2

© copyright

Bu kitabın tüm yayın hakları yazarlarına aittir. İzin alınmaksızın başka yerde yayınlanamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Gece Kitaplığı

Adres: Korkut Reis Mh. Yeşilırmak Cd. 10 / B Demirtepe
Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 384 80 40

web: www.gecekitapligi.com
e-posta: gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt

Bizim Büro Matbaa

Sanayi 1. Cadde Sedef Sk. No: 6/1
İskitler - Ankara

Sertifika No: 26649

Tel: 0312 229 99 28

Kale-i Sultaniye, Ayvacık, Ezine, Bayramıç, Biga,
Çan, Lapseki ve Dimeto'daki Yörükler Üzerine Bir
Değerlendirme (1957 Numaralı Temettuat Defterine Göre)
(Şeyda BÜYÜKCAN SAYILIR)567

Mevlânâ ve Eflâkî'nin Eserlerine Göre
Türkiye Selçuklu Devleti'nde Yetiştirilen
Meyve ve Sebzeler (Eralp ERDOĞAN)593

16-18. Yüzyıl Bursa Şer'iyye Sicillerine Göre
Kasaplar ve Halkın Et İhtiyacının Karşılanması
(Ömer DÜZBAKAR)615

Osmanlı Devleti'nde Çöp ve Çöplük Sorunu
(Yasin DÖNDER)633

1886 Arslanbey Köyü Yangını ve Yapılan Yardımlar
(Oğuz POLATEL)651

V. KÜLTÜR ve SANAT

Tebriz'deki Türk Mimari Eserleri (XVI-XIX. Yüzyıllar Arası)
(Cihat AYDOĞMUŞOĞLU)679

Yabancı Gözlemcilerin İzlenimlerine Göre
Kazak Çadırının Özellikleri (Halida DEVRİŞEVA)691

Türklerde Erkeklerin Kulağa Halka veya
Küpe Takma Âdeti (Cihad CİHAN)699

Eski Türk ve Hint Toplumlarında Kadının Yeri ve
Değerlendirilmesi (Müslüme Melis ÇELİKTAŞ)733

Macaristan'da Türkoloji Çalışmalarına Genel Bir Bakış:
Türkoloji'nin Gelişimi ve Macar Türkologlar
(Pınar YİĞİT TÜRKER)745

Нежип Асым Языксыздын «кыргыз»
термининин этимологиясы тууралуу макаласы
[Necip Asım Yazıksız ve Onun "Kırgız Kelimesinin
İştikakına Dair" Adlı Makalesi] (Abdrasul İSAKOV)765

Eski Türk ve Hint Toplumlarında Kadının Yeri ve Değerlendirilmesi

Müslüme Melis ÇELİKTAŞ*

Giriş

Toplumun çekirdeğini oluşturan aile ve ya “oğuş” Eski Türk toplumundaki ilk içtimai birliktir.⁵⁹ Yüzyıllarca yaşadıkları savaş ve göçlere rağmen güçlü oğuş yapısı ile ayakta kalmayı başaran Türkler, soyun sürekliliği için kadın ve erkeğin bir araya geldiği ailenin oluşumunu ise bir toy, düğün ile kutlardı.⁶⁰

Türklerin soylarına verdikleri önem evlilik hadiselerinde onların son dönemlere kadar 9 veya 7 göbek hususuna yani evlenecek çiftlerin 9 ya da 7 göbekten bağlı biri ile akraba olmamasına dikkat etmelerinden de anlaşılmaktadır. Bu durum Batı Türklüğünde kayboldu da yakın döneme kadar Kazak ve Kırgızlarda uygulanmakta idi.

Kimi ilim adamları eski Türk toplumunda kızlar 15-17, erkekler ise 18-19 yaşından itibaren evlendiklerini söylerken kimilerine göre de bir evlilik yaşı yoktur, buluş evlenme için yeterlidir. Evlenme erkek ve kızın kendilerinin ve ailelerinin rızası ile evlendirilmesinin yanı sıra kız evlendirilirken annesine “süt hakkı” yani başka bir deyişle başlık parası verilirdi.⁶¹ Ancak bu durum bazıları tarafından kadının bir mal gibi satılması şeklinde çok yanlış bir şekilde yorumlanmıştır.

* Yrd.Doç.Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Trabzon, melis644@hotmail.com.

⁵⁹ S. Y. Gömeç, *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara 2014, Berkan Yayınevi, s. 43.

⁶⁰ T. Baykara, *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*, Ankara 2009, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 169.

⁶¹ A. Donuk, “Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, S. 33, İstanbul 1980-81, s. 165 (147-168); Salim Koca, “Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat”, *Türkler*, C. III, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, s. 16. (15-37); T. Baykara, *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*, Ankara 2009, s. 169-170.

Ailenin bu denli önemli olduğu Türk toplumunda kadın ve erkek bir birini tamamlayan iki varlıktır. Bu yüzdendir ki eski Türkler kadın erkek ayrımı gözetmemiştir. Dolayısıyla da bütün tarihi devirlerde kadın hayatın içinde olup erkek ile aynı haklara sahiptir. Kadının erkek ile aynı haklara sahip ve eşit olması, sadece söz konusu bağların önemi ile değil, eski Türklerin benimsedikleri inançlarına da dayanmaktadır.⁶² Türk düşüncesine göre yeryüzü ve ay, erkek; gökyüzü ve güneş ise kadın olarak kabul görmüş olup⁶³ evinin bu iki cinsin beraberliği ile mümkün olabileceği vurgulanmıştır. Yine bazı Türk yazıtlarında hem erkek, hem de kadın için insan anlamına gelen “kişi” kelimesinin kullanılmasından da kadın-erkek ayrımının yapılmadığını söylemek mümkündür.⁶⁴ Ayrıca muhtemelen Türkçe’de kelimelerin eril-dişil olarak sınıflandırılmaması da bununla ilgilidir. Türklerde söz konusu ayrımın yapılması bir yana kadına çok fazla saygı duyulurdu. Örneğin yurda giren erkek evlat önce anasına sonra babasına itaat ederdi.⁶⁵ Bu durum özellikle Türklerin yaşadığı bölgeleri dolaşan Arap seyyahların dikkatini çekmiş ve onların vesikalarında yer almıştır.⁶⁶

Türk Toplumunda Kadın

Eski Türklerde kadının temel niteliğinin “Ana”lık ve “Kahramanlık” olduğu bilinmektedir. Kadına verilen analık vasfı onu yüceltmiş, ilahi bir varlık konumuna getirmiştir. Bu durumun en güzel örneği sözlü tarih kaynaklarından Yaratılış Destanı’nda insanları ve dünyayı yaratması ilhamını veren Ak Anadır.⁶⁷ Ayrıca “Tanrının verdiği hak”olarak kişiye verilen

62 Z. Gökalp, **Türkçülüğün Esasları**, İstanbul 2015, s. 180-181.

63 A. Altındal, **Türkiye’de Kadın**, İstanbul 1975.

64 Köl Tigin Yazıtı Kuzey Tarafı 10: “İnim Köl Tigin kergek boldı. Özüm sakıntım. Körür gözüm közüm körmez teg, bilir biligim bilmez teg boltı. Özüm sakındım. Öd Tengri yaşar. Kişi oğlu kop ölgeli törümü.” (Bakınız, M. Ergin, *Orhun Abideleri*, İstanbul 2009, s. 26); N.Useev, “Kök Türk Harfleri Yenisey Yazıtlarındaki Kadını Bildiren Kelimelerin Anlamına Göre Eski Türklerde Kadın İmaji”, **Dil Araştırmaları**, S. 11, 2012, s. 63.

65 Zahir Asadov, “Hatun Taçlı, Ümay Gibi Anam Benim (Eski Türk Toplumunda Kadın)”, **Heritage (İrs Kültür)**, Azerbaycan 2013, s. 51.

66 İbn Batuta Tanci, *İbn Batuta Seyahatnamesi*, Çev. A. Sait Aykut, İstanbul 2015, s. 317.

67 A. İnan, “Türk Mitolojisinde ve Halk Edebiyatında Kadın”, **Türk Yurdu**, Ankara 1934, C. IV, S. XXII, s. 274; B. Göksel, **Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, s. 105.

hakka da "ana hakkı" denilmesi de önemli bir vurgudur.⁶⁸

Konar-göçer toplumun içinde yer alan Türk kadınının erkekler kadar iyi ata bindiği, ok ve kılıç kuşanıp ava çıktığı yabancı seyyahların eserlerinde de bahsedilir.⁶⁹ Bu vasıflara sahip Türk kadını kahramanlığını ortaya koyar.⁷⁰ Bunun en güzel örneğini Dede Korkut Hikâyelerinde Kam Börü Beg oğlu Bamsı Beyrek'in Banu Çiçekle yarışması'dır. Ayrıca Kırgızlara ait "Manas", "Cangıl Mirza", Uygurların "Nözügüm", Başkurtların "Zaya Tülek", Hakasların "Altın Arığ" destanlarına baktığımızda da başkahramanlarının kadınlar olduğu ve kadının ön plana çıktığı görülür.⁷¹ Bunların yanı sıra Türklerin diğer milletler ile yaptıkları savaşlarda ele geçirdikleri kadınlara dokunmayıp, sadece kendi kadınlarına değil düşmanların kadınlarına da saygı duydukları ortadadır.⁷²

Eski Türklerde erkek ile aynı haklara sahip olan kadın devlet teşkilatında bir takım görevler ile karşımıza çıkmaktadır.⁷³ Türk toplumunda kadının yönetimdeki vasfı katunlar (hatun) adına düzenlenen törenler vasıtasıyla ilk olarak Çin kaynaklarında geçtiği bilinmektedir.⁷⁴ Eski Türk devlet teşkilatında kagandan sonra ikinci sırayı alan katun, kagan ile birlikte ülkeyi yönetir, toyda söz sahibi olur ve siyasi- dini merasimlere iştirak ederdi.⁷⁵

68 M. Ergin, *Dede Korkut Kitabı*, TDK, Ankara 2009 s. 27.

69 E. G. Diplano Carpini, *The Story of Mongols Whom We Call The Tatars*, Çev. Erik Hildinger, Branden Publishing, Boston 1996, p. 54.

70 M. Kaplan, "Dede Korkut Kitabında Kadın", *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, İstanbul 2004, s. 39.

71 M. Yardımcı, "Türk Destanlarında Tipler ve Motifle", *Destanlar*, Ankara 2007, s. 52.

72 S. Gömeç, *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara 2014, s. 142.

73 Gökalp, a.g.e., s. 182.

74 S. Gömeç, "Kagan ve Katun" *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 29, Ankara 1996, s. 82-83. İbn-i Fadlan söz konusu duruma bizzat şahit olmuş ve bu durumu notlarına kaydetmiştir (Bakınız, İbn Fazlan, *Seyahat Nâme*, Çev. R. Şeşen, İstanbul 2011, s. 49).

75 İ. Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 1986, s. 257-258; M. Seyitdanlıoğlu, "Eski Türklerde Devlet Meclisi "Toy" Üzerine Düşünceler", *Ankara Üniversitesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.28, S.45, Ankara 2009, s. 6; A. Donuk, *Eski Türk Devletlerinde İdari ve Askeri Unvan ve Terimler*, İstanbul 1988, s. 31; S. Gömeç, *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara 2014, s. 141; S.M. Arsal, *Türk Tarihi ve Hukuk*, İstanbul 1947, s. 338.

Katunlar savaşlarda da kağanı yalnız bırakmamalarının yanı sıra bazen ordulara komutanlık yaparlar⁷⁶ ve kengeş toplantılarında oy hakkına sahip olup hükümdarın olmadığı zamanlarda elçileri karşılardı. Tahta kimin geçeceği konusunda da yine katunun fikri dikkate alınırdı.⁷⁷ Türklerin kadına bakış açısı onların Araplar vasıtasıyla İslamiyet'i kabul etmeleri ile Arap kültürünün de etkisine girmeleri sonucunda hem içtimai hem de hukuki yönde değişmeye başlar. Çünkü Türkler bir taraftan köklü örf ve adetlerini devam ettirmeye çalışırken bir taraftan da İslam hukukuna tabi olmaya mecbur kalırlar. Bunun sonucunda ise Türklerdeki kadının hayatı değişmeye başlar.⁷⁸ Ancak gücü, cesareti, kahramanlığı ve yeteneklerini kullanan Türk kadını söz konusu kültüre karşı çıkararak her dönemde kendini kanıtlamıştır.

Türk kadınının toplumsal görevlerini yerine getirmesinin yanı sıra dini merasimlere iştirak ettiği hatta dini törenlerde riyaset ettiği de kayıtlıdır.⁷⁹ Örneğin Çin kaynaklarından elde edilen bilgiler şöyledir: "Uygur Türklerinde kadın kamlar bela ve felaketi gidermek için ibadet eder, dualar okur ve dini ayinler icra eder. Pek çok ata binmiş adam, yakılmış ateş etrafında dolaşır. Söğüt ağacının dallarına kırmızı dökerler, kadınlar kurban edilmiş koyunların kemiklerini derilere sararak başları üzerine koyarlar. Bu ayinleri yaparken kadınlar saçlarını açık bırakırlar."⁸⁰ Hatta öyle ki bazı törenler sadece kadınlar tarafından icra edilirdi. Başkurt kadınlarının ilkbaharın gelişini kutladıkları "karga toy" bunun en güzel örneğidir. Bu törende kargalara darı, süt konur ve bu merasime küçük erkek çocukları dahi katılmaz, sadece kadınlar yer alırdı.⁸¹

Hint Toplumunda Kadın

Hint kültürüne ait ilk veriler Hindistan'ın en eski dönemi olarak bilinen Veda dönemine aittir. "Veda" kelimesi "bilgi" anlamına gelmekle birlikte

76 Gömeç, *Türk Kültürünün...*, s. 143.

77 Gömeç, "kağan ve katun",... s. 90.

78 M. Melis Çelikaş, "Türk Kadınının Hindistan Coğrafyası'ndaki Gücü: Raziye Begüm", *International Conference on Humanities and Educational Research*, 25-28 February, Washington.

79 Sadri Maksudi Arsal, *Türk Tarihi ve Hukuk*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1947, s. 338.

80 Arsal, a.g.e., s. 311.

81 Saadettin Yağmur Gömeç, *Şamanizm ve Eski Türk Dini*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 61.

söz konusu dönem yaklaşık 3000 yıl öncesinde yaşamış olan Hinduların duygu ve düşüncelerinin kayıtlara geçirildiği çağdır. Bu döneme ait kaynaklar, tahminen M.Ö. 1500'lerde yazılmış "Vedalar"dır. Metinler dini içerikli olmasının yanı sıra halkın kültürü hakkında da bilgiler vermektedir.

Hindu toplumunun en eski metinleri olması hasebiyle Hint toplumundaki kadın hakkındaki ilk verilere de burada rastlanılmaktadır.⁸² Hint aile yapısı genel olarak ataerkil bir yapıdadır.⁸³ Dolayısıyla Türk toplumlarında da olduğu üzere bir erkek çocuğun olması daima aileyi gururlandırır ve özellikle cenaze törenleri erkek evlatlar tarafından icra edilir. Belki de Hint nüfus artışıdaki en önemli nedenlerden biri de budur. Veda metinlerinden elde edilen bilgilere göre Türk toplumunda olduğu gibi Eski Hintlilerde de aile büyük önem teşkil etmektedir ve kadın, her şeyden önce ailenin kurucusudur. Dolayısıyla da ailenin kuruluşu dini ritüeller eşliğinde gerçekleşmekte olup bunlar dini metinlerde anlatılır.⁸⁴ Evlilik genellikle ergenlik çağında yapılmaktadır. Kızlara eşlerini seçme hakkı verilmesinin yanısıra dul bayanların da evlenmesine izin verilirdi.

Vedik dönemde kadın ve erkek sosyal, ekonomik ve dini açıdan eşit statüye sahipti. Ailenin yarısı yani "ardhangini" olarak görülen kadın aile içinde olduğu kadar dışarıda da oldukça rahat ve özgür yaşam tarzına sahipti. Eski Hint kültüründe kadın, eğer isterse günümüzdeki rahibeler gibi evlenmeyip kendini tanrıya adayabilirdi. Bu kadınlar "Sanyaasi" olarak adlandırılırdı. Söz konusu dönemde dul kadınlara karşı uygulanan bir baskı yoktu. Onlar kocası vefat ettikten sonra ister kocasının evinde isterse kendi ailesinin yanında kalma hakkına sahipti. Ayrıca Hint toplumunda Levirat sistemine de rastlanmıştır. Bu dönemde mal varlığı ve miras konusunda kadın ve erkek arasında küçük bir fark vardır. Mesela evlenmiş bir kız baba-sının malında hisse sahibi olamaz, ancak evlenmemiş olanlar dörtte bir hak sahibi olur. Bunun en büyük nedeni ise Vedik geleneklere göre kız çocuklara çok fazla çeyiz vs. hediyeler alınır dolayısıyla da babasının mal varlığında çok fazla hak sahibi olmaz. Eski Hint toplumunda buna "Stree dhana" adı

82 Rigveda, 10, 85.46; Bakınız, Candrabali Tripathi, *The Evolution of Ideals of Woman in Indian Society*, Kalpaz Publication, Delhi 2005, p. 147.

83 Reeta Sonawat, "Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes", *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, Vol. 17, Brasília 2001, s. 179.

84 J. D. M. Derrett, *Religion, Law, the State in India*, London 1968, s. 404.

verilirdi. Ayrıca söz konusu çağda kadınlar boşanma ve terk etme durumlarında kocalarının mallarında hisse sahibi olamazken terk edilen bir kadın kocasının malının üçte biri üzerinde hak sahibi olurdu.⁸⁵

Manusmriti insanoğlunun düzenli ve sistemli yaşaması için yazılmış, Hindu kanunlarının temelini oluşturan norm ve ilkeleri içinde barındıran, ilk insan olarak kabul edilen Manu'nun bilgilerini aktaran kutsal metindir. Manusmriti'de dünya yaratıldığından beri, kadına tembellik, uyuşukluk, takı çılgını, aç gözlü, öfkeli, şehvet düşkün, kinci ve şiddet yanlısı gibi özelliklerin bahşedildiği yazar.⁸⁶ Bu kaynağa göre kadın sevgi konusunda yeteneksiz, orada burada gezen ve nadiren kocasının yanında duran mütebasbıdır.⁸⁷ Burada kadınının özel yaratıldığına ya da ona saygı duyulduğuna dair hiçbir bilgi yoktur. Kadının temel görevi cinsel ihtiyacı karşılamak, çocuk doğurmak ve aile içindeki bireylere hizmet etmektir. Kadın dini ritüellere katılmaz, çünkü kocası onun için tanrı gibidir dolayısıyla ona saygı duymalı ve iyi davranmalıdır. Eğer kötü davranır memnun edemezse yeniden dünyaya geldiğinde tilki olarak bedenleneceğine inanır.⁸⁸

Bu vesikaya göre kadın önemli görevlerinden biri olan çocuk dünyaya getirmeyi başaramazsa, kocasının büyüklerinin kararı ile kocasının erkek kardeşlerinin birinden çocuk yapabilir. Bu gelenek ise Hindistan'da "Nigonya" olarak adlandırılır. Manu'ya göre kocası ölen kadın, kocasının ailesi ile yaşar. Dul kadının yeniden evlenmesi söz konusu değildir.⁸⁹ Eğer dul kadın kocasının ailesinden ayrılırsa, çocuğu varsa aile onun çocuğunu da kabul etmez. Dolayısıyla da bu tür problemlerin yaşanmaması için dul kadınların evlenmesine ve evi terk etmesine izin verilmez. Dikkat çekmemeleri için de saçlarını kazıtır ve basit kıyafetler giyerler.⁹⁰

85 A. S. Altekar, *The Position of Woman in Hindu Civilizations*, Motilala Banarsidass, Delhi 1959, p.11-17; S. N. Salavade, "Status of Woman in Ancient India: (Vedic Period)", *Indian Streams Research Journal*, Vol. 2, Issue 8, September 2012, p. 2

86 M. A. Kelkar, *Subordination of Woman: A New Perspective*, Discovery Publishing House, Delhi 1995, p. 39.

87 elkar, a.g.e., p. 39

88 Kelkar, a.g.e., p. 39

89 S. K. Maity, *The Imperial Guptas and Teheir Times*, New Delhi 1975, s. 130; S.N.Salavade, "Status Of Women In Ancient India: (The Vedic Period)", *Indian Streams Research Journal*, Vol. 2, S. 8, Solapur 2012, s. 2.

90 M. A. Kelkar, *Subordination of Woman: A New Perspective*, Discovery Publishing House, Delhi 1995, p. 40

Ünlü Hint destanları olan Mahabharata ve Ramayana'da da kadın öz-
gür ve güçlüdür. Mahabharata'da hem polyandri hem de poligami vardır.
Bu destanlarda kadının yönetici ve problem çözücü yetenekleri kanıtlanır.
Ramayana'da kahraman Sita iyi bir eş örneğinin yanı sıra ne kadar iyi bir
yönetici olduğu da ortadadır.

6. ve 7. yüzyılda Buddhizm ve Caynizm'in gelişi ile özellikle dul kadın-
ların ve fahişelerin rahibe oldukları ve Budizm'i yaymak için kapı kapı do-
laştıkları bilinmektedir. Ayrıca Budizm'in evlilikte kadın ve erkeğin doğru
bir ilişki kurması ve eşit olduğu da zaten Budizm'in 5 ahlak anlayışından⁹¹
biri olan başkasının karısına ya da kocasına kötü gözle bakmama görüşü
ile de örtüşmektedir. Buddhizm anlayışı ile birlikte kadınlara uygulanan
ve bir Hindu geleneği olan sâti⁹² 'nin uygulanması da kısıtlanmıştır. Elbette
bu durum kadının korunduğunu gösteren bir kanıttır. Söz konusu gelenek
Hindistan'da İngiliz hâkimiyeti ile kesin olarak yasaklanmış olsa da bazı
köylerde illegal olarak halen uygulanmaktadır.

Sonuç

Tarihte köklü kültüre sahip toplumlardan, Türkler ve Hintliler için aile
oldukça önemlidir. Ailenin oluşmasındaki temel varlıklardan biri olan ka-
dının Türk toplumundaki yeri her daim dikkate şayandır. Tomris Hatun,
Raziye Begüm Sultan, Süyün Bike Han, Dilşad Hatun'dan Nene Hatun,
Kara Fatma'ya kadar Türk toplumu kadının başarıları ile doludur. Arapla-
rın etkisi ile bir dönem Türklerin kadına verdiği değer yıpransa da Türkler
kendi töresi çerçevesinde kadınına ve ona verdiği değere sahip çıkmıştır.
Türk toplumunda kadınların bu denli başarılı olmalarının temel nedeni de

91 Buddhizm'de önemli 5 ahlak anlayışı mevcuttur: 1. Öldürmemek, 2. Başkasının ma-
lını almamak, 3. Başkasının karısına ya da kocasına kötü gözle bakmamak, 4. Yalan
söylememek, 5. Sarhoş edici içki içmemek.

92 "Sâti" eşi ölen kadının toplumsal baskılardan kurtulmak için kendini kocasının ya-
kıldığı ateşte yanmasını istemesidir. Elde edilen bilgilere göre Kocası ölen kadının
sâti kararı alabilmesi için bir gün beklenir, eğer kadın bu geleneği kabul etmişse
eşinin ölü bedeni yakılmak için yatırıldığında kadın da yanına uzanır ya da eşi ya-
narken ateşe atlayabilir veyahut da bağdaş kurarak eşinin yanında oturur ve yanmak
için kaderini bekler (Bkz, Yalçın Kayalı, "Eski Bir Hint Geleneği: Sâti", **Ankara Üni-
versitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 53/1, Ankara 2013, s. 366; M.
Melis Çeliktaş, **Gupta Tarihi ve Kültürü**, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2015, s.
144-145).

onlara verilen hakların erkeklerden farklı olmaması, gerek savaşta gerekse barışta her daim yan yana olmalarıdır.

Hint toplumunda gerek Vedalarda gerekse destanlarda kadına değer verildiği ve onların da bazı haklara sahip olduğu hatta zaman zaman erkeler ile eşit haklarının olduğu görülmektedir. Ancak kutsal metin olan ve ilk insan olarak bilinen Manu'nun sözlerinin yer aldığı Manu Samhita'da (Manu Smriti) tam aksine kadına verilen haklar neredeyse yok denilecek kadar az olduğu gibi kadın aşağı bir varlık olarak gösterilmektedir. Ancak bu durum her insanın içinde bir tanrı olduğu fikrine sahip olan Hindu dini ile çelişmektedir. Öyle ki eğer Hindu dini kadını Manu'nun bilgileri ışığında uygulansa idi Lakshmi, Parvatī, Devī, Durgā gibi Hindu tanrıçaları olmazdı.

Sonuç olarak her iki toplum için de bazı dönemlerde kadına verilen değer azalsa da onların önemi hiçbir zaman unutulmamış ve kadının ne kadar önemli olduğu gerek yazılı gerekse sözlü eserlerde verilen örnekler ile ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- ALTEKAR, A.S., *The Position of Woman in Hindu Civilizations*, Motilala Banarsidass, Delhi 1959.
- ALTINDAL, A., *Türkiye'de Kadın*, İstanbul 1975.
- ARSAL, S.M., *Türk Tarihi ve Hukuk*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1947.
- ASADOV, Z., "Hatun Taçlı, Umay Gibi Anam Benim (Eski Türk Toplumunda Kadın)", *Heritage (İrs Kültür)*, Azerbaycan 2013.
- BAYKARA, T., *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*, Ankara 2009.
- ÇELİKTAŞ, M.M., *Gupta Tarihi ve Kültürü*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2015.
- ÇELİKTAŞ, M.M., A Turkish Woman in The Indian Geography: Razia Begum *International Conference on Humanities and Educational Research*, 25-28 February, Washington 2016.
- DERRETT, J.D.M., *Religion, Law, the State in India*, London 1968.
- DONUK, A., "Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, S. 33, İstanbul 1980-81.
- DONUK, A., *Eski Türk Devletlerinde İdari ve Askeri Unvan ve Terimler*, İstanbul 1988.
- ERGİN, M., *Dede Korkut Kitabı*, TDK, Ankara 2009.
- ERGİN, M., *Orhun Abideleri*, İstanbul 2009.
- EG.DİPLANO CARPİNİ, *The Story of Mongols whom We Call The Tatars*, Çev. Erik Hildinger, Branden Publishing, Boston 1996.
- GÖMEÇ, S., *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara 2014.
- ARSAL, S.M., *Türk Tarihi ve Hukuk*, İstanbul 1947.

GÖMEÇ, S.Y., *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara 2014.

GÖMEÇ, S.Y., "Kagan ve Katun", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 29, Ankara 1996.

GÖMEÇ, S.Y., *Şamanizm ve Eski Türk Dini*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.

GÖMEÇ, S.Y., *Türk Kültürünün Ana Hatları*, Ankara 2014.

İBN BATUTA TANCİ, *İbn Batuta Seyahatnamesi*, Çev. A.Sait Aykut, İstanbul 2015.

İBN FAZLAN, *Seyahat Nâme*, Çev. R. Şeşen, İstanbul 2011.

İNAN, A., "Türk Mitolojisinde ve Halk Edebiyatında Kadın", *Türk Yurdu*, C. IV, S. XXII, Ankara 1934.

GÖKSEL, B., *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.

KAFESOĞLU, İ., *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 1986.

KAPLAN, M., "Dede Korkut Kitabında Kadın", *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, İstanbul 1976.

KAYALI, Y., "Eski Bir Hint Geleneği: Satī", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53/1, Ankara 2013.

KELKAR, M.A., *Subordination of Woman: A New Perspective*, Discovery Publishing House, Delhi 1995.

KOCA, S., "Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat", *Türkler*, C. III, Ankara 2002.

MAITY, S.K., *The Imperial Guptas and Their Times*, New Delhi 1975.

Rigveda, 10, 85.46

SALAVADE, S.N., "Status of Woman in Ancient India: (Vedic Period)", *Indian Streams Research Journal*, Vol.2, Issue 8, September 2012.

SEYİTDANLIOĞLU, M., "Eski Türklerde Devlet Meclisi "Toy" Üzerine Düşünceler", *Ankara Üniversitesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 28, S. 45, Ankara 2009.

SONAWAT, R., "Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes", *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, Vol. 17, Brasília 2001.

TRİPATHİ, C., *The Evolution of Ideals of Woman in Indian Society*, Kalpaz Publication, Delhi 2005.

USEEV, N., "Kök Türk Harfleri Yenisey Yazıtlarındaki Kadını Bildiren Kelimelerin Anlamına Göre Eski Türklerde Kadın İmaji", *Dil Araştırmaları*, S. 11, 2012.

YARDIMCI, M., "Türk Destanlarında Tipler ve Motifler", *Destanlar*, Ankara 2007.

GÖKALP, Z., *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul 2015.